

Recenzije

KOWALSKI K.: JASKINIE POLSKI. III. WARZSAVA 1954. Str. 192., brojne skice, tlocrti i profili.

Ova knjiga je posljednji svezak »Inventara poljskih pećina«, a sadrži raznoliki speleološki materijal iz svih krajeva Poljske, t. j. onih krajeva u kojima dolaze pećine. U tom svesku obrađene su pećine Lisa gore, doline rijeke Nide, zatim područja Pomorja, poljskih dijelova Peninskih planina, zapadnih Beskida, Karpatskog predgorja i Suedeta. Nadalje se u ovom svesku nalazi dopunski materijal prijašnjih svezaka, zatim spisak literature i opis pećina otkrivenih do konca 1953. godine.

Uz detaljne opise, tlocrte, profile i skice, obrađena je geologija i prethistorija svake pećine, a naročito mikroklima i biologije. Takođe je prikazano dosadašnje poznavanje tih pećina, a kod svakog opisa dat je i popis literature, koja spominje i obrađuje dotičnu pećinu.

Zanimljiv je nalaz otkriven u pleistocenskim taložinama pećine Polom i u nanosnim slojevima Radohovske pećine. U njima je Zotz otkrio prvu faunu, što pripada interglacijalnom periodu Riss—Würm. Ova fauna sastoji se od: *Myotis* sp., *Rhinolopus hipposideros* (?), *Glis* aff. *glis*, *Sciurus vulgaris*, *Lepus* sp., *Arvicola* sp., *Microtus* sp., *Ursus spelaeus*, *Ursus arctos*, *Putorius putorius*, *Martes* aff. *foina*, *Martes* aff. *martes*, *Meles*, *meles*, *Hyaena* sp., *Felis silvestris* (?), *Felis* sp., *Equus caballus*, *Bos* ili *Bison*, *Alces alces*, *Cervus elaphus*, *Capreolus capreolus* (?), *Megaceros* sp., *Sus scrofa*.

U plitkim skloništima pod stijenama brda Milek blizu brda Polom, našao je Zotz u lesnim nanosnim taložinama glacijalnu faunu, koju je odredio da pri-

pada virmskom glacijalu. Ova fauna sastoji se iz: *Rana temporaria* (?), *Bufo* sp., *Cricetus cricetus*, *Lemmus lemmus*, *Dicrostonyx gulielmi*, *Arvicola* sp., *Microstonyx (Stenocranius) anglicus*, *Clethrionomys* sp., *Ochotona* sp., *Lepus* sp., *Mustela* aff. *erminea*, *Meles meles*, *Vulpes*, *Equus* sp. U gornjim holocenskim slojevima nalazila se šumska fauna, koja je više ili manje slična današnjoj. Nadalje su uz spomenutu faunu u ovim pećinama nađene opaljene kosti i ugljeno trunje od crnogorice *Pinus cembra*.

Jedinstveni arheološki nalazi otkriveni su u sudetskim pećinama, a sastoje se od čitavih paleolitskih naseobina. Ta naselja bila su otkrivena za vrijeme istražnih radova Zatzu u pećini Polom, u Kačavskim brdima i u Radohovskoj pećini. Svi nalazi iz ovih pećina vremenski prema Zotzu pripadaju zadnjoj fazi interglacijalnog perioda Riss—Würm ili opet na samom početku virmske oledbe. Nalazi pripadaju kulturi praorinjasena. Kamena oruđa nisu zastupana u velikoj količini, a ta bi se pojava mogla objasniti kratkovremenim i prolaznim karakterom naseljavanja. Oruđa su izrađena iz kremena, bjelutka, rožnjaka i portfira. Svi artefakti su amorfn i ne pokazuju tipične oblike. Uz oruđa nađeno je i nekoliko kostiju na kojima se opažaju tragovi obrade, a neke su i opaljene vatrom.

Vrlo interesantan nalaz otkriven je u pećini Polom. Nalaz se sastoji od lubanje smeđeg medvjeda, na kojoj se lijepo opažaju ispiljeni i izbrušeni zubi. Prema držanju Zotza ovaj nalaz služio je u paleolitu kod kulta medvjeda za ritualne obrede. Na kult medvjeda ukazuje i lubanja pećinskog medvjeda, koja je nađena ispod kamene ploče u Radohovskoj pećini.

Mirko Malez

Jeanel, R.: *Les Psélaphides troglobies de la Slovénie. Notes biospéologiques, Tome IX. Fasc. I, pp. 7—15, 1954.*

Poznati francuski koleopterolog i faunističar R. Jeanel ispravlja u ovome prilogu svoje prijašnje (1943.) pogrešno shvaćanje o pripadnosti pećinskih koleopterskih vrsta *spelaeus*, *ravasinii* i *subterraneus* jednom jedinom rodu *Machaerites*, nego se radi o dva različita roda sa drugačijom evolucijom, do čega ga je doveo baš studij tih vrsta iz pećina Slovenije. Vrsta *subterraneus* pripada rodu *Bythoxenus*, jer ima posve isti opći izgled, među inim i tip pipala kao i sve druge vrste toga pećinskog mediteranskog roda. Ogromna većina vrsta toga roda pokazuje primitivne osobine koleoptera koji žive u površnim slojevima zemlje (endogejski) i koje se osobine nisu promijenile prelazom na pećinski život. Odatle autor zaključuje, da su vrste roda *Bythoxenus* prodrle u pećine sjeverne Slovenije relativno kasno, t. j. u postglacijalu.

Naprotiv vrste roda *Machaerites*, t. j. *M. spelaeus* i *M. ravasinii* odlikuju se naročitim oblikom terminalnog članka pipala, kakvog nema ni jedna skupina Bithinina, a osim toga i muškim kopulacionim organom. Hitinski zubići aedeagusa (penisa) pokazuju naime još primitivne osobine, jer su sitni i mnogobrojni, a ne malobrojni i veliki (nastali bilo hipertrofijom nekih zubića ili srašćivanjem više njih u jedan zubić) kao što je to kod roda *Bythoxenus*. Po pravilu, da je homonomija primitivni stupanj a heteronomija izvedeni oblik evolucije, — što se kod koleoptera beziznimno opaža — zaključuju autor, da je rod *Machaerites* dospio u špilje u vrlo ranoj stadiju svoje evolucije, možda još u tercijaru, nakon čega se daljnja evolucija u pećinskom životu zaustavila. Na pitanje, koji su razlozi tome zastoj, autor ne odgovara, ali smatra da je to opće pravilo za organizme koji su dospjeli u pećine. Ne ulazeći u opće raz-

matranje tog problema, istaknuo bi samo, da je spomenuti primitivni stupanj evolucije aedeagusa po mome mišljenju vrlo vjerojatno u vezi s manjom potrebom čvrstog držanja spolova za vrijeme kopulacije, jer je u rijetko naseljenoj špiljskom ambijentu mala vjerojatnost uznemirivanja para i time prekidanja kopulacije, pa zato i slabije razvijeni zubići zadovoljavaju. Ovo je lijep primjer kako specijalna sistematska i zoogeografska istraživanja dovode do općih problema biologije.

Dr. Z. Lorković

ANELLI F.: CASTELLANA, Bari 1954.

Str. 111, opremljena je sa 39 fotografija i preglednom kartom.

Pisac knjige je poznati talijanski istraživač pećina Franco Anelli, sadašnji direktor Speleološkog instituta u Castellani. U ovoj knjizi pisac prije svega daje kratak historijat mjesta Castellana, koje se nalazi nedaleko Barija. U osnovnim crtama daje geološki prikaz okolice Castellane, a zatim opisuje samu pećinu; daje pregled rezultata istraživanja u pećini i kratak osvrt na podzemnu faunu te pećine.

Pećina Castellana je otkrivena 23. VI. 1938., a otkrio ju je pisac zajedno sa ostalim članovima Speleološke sekcije iz Barija. U pećinu se silazi vertikalno oko 50 m, a zatim se pećina nastavlja horizontalno do oko 1300 m. Tek petnaest godina iza otkrića pećina je dobila svoj današnji značaj, kada je pretvorena u moderan speleološki institut. Nad samim otvorom pećine sagrađena je moderna zgrada instituta, koja je liftom povezana sa 50 m nižim podzemnim laboratorijem.

Pećina svojom ljepotom privlači brojne turiste, koji je radi ljepote smatraju novom Postojnskom jamom.

Irina Marjanac

Preplatite se

na „*Speleolog*“